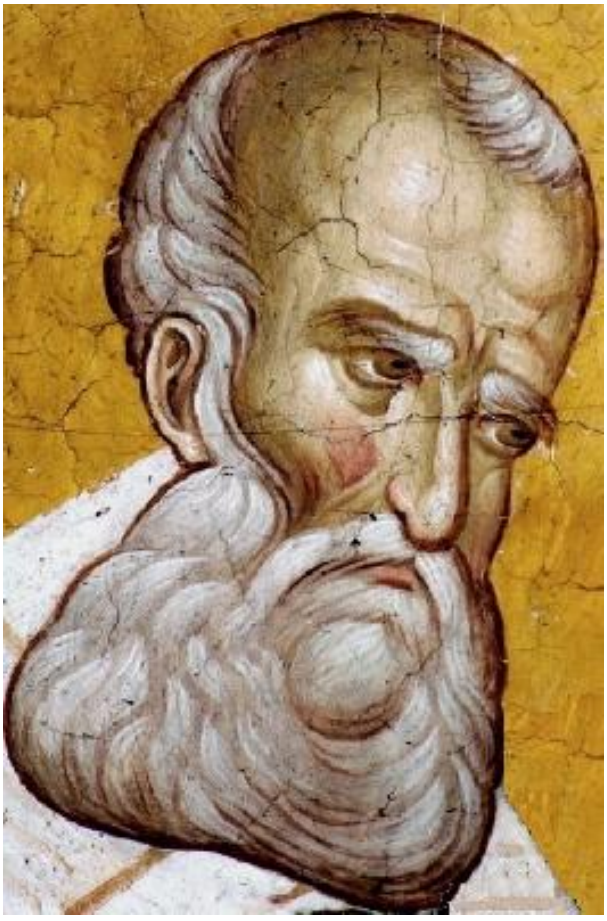
25.01.2012 г. / 08:12:24

Вяра

07.02 по еретическия, †25 януари по църковния календар - свети Григорий Богослов. Света мъченица Фелицата и седемте ѝ сина. Св. преподобни Мар Певец. Св. преподобни Поплий

Житие на светия наш отец Григорий Богослов, патриарх Константинополски († 389 г.)

Свети Григорий Богослов. Фрагмент от стара стенопис, Косово, Сърбия

Отечеството на свети Григорий Богослов бил град Назианз, във Втора или Южна Кападокия, по името на който той се

нарича Назианзин. Родителите му били благородни и почтени люде. Баща му също се казвал Григорий, а майка му - Нона. Но баща му по-рано бил невярващ, тъй като произхождал от невярващи родители: от баща езичник и майка иудейка. Във вярата си той следвал и двамата, придържайки се както към езическата заблуда, така и към иудейското неверие. В това и се състои така нареченото ипсистарийско лъжеучение . А майката на свети Григорий - блажената Нона, произхождала от християнски родители и сама била благочестива християнка. От ранно детство тя била възпитана в благочестие и по най-съвършен начин била научена на страх Божий, който е начало на всяка премъдрост. А по Божие определение тя била съединена с брачен съюз с невярващ мъж, за да доведе и него в светата вяра: “защото неповярвал мъж”, по словото на апостола, “бива осветен чрез вярващата жена”. Така се и случило. Нона, като убеждавала постоянно мъжа си с богомъдри слова и като се молела за него на Бога с цялото си усърдие, с Божия помощ го довела в християнската вяра. Мъжът ѝ имал от Бога следното видение насън: сторило му се, че пее слова от Давидов псалом, които никога не бил имал в устата си, а само ги чул някога от съпругата си, която често се молела. Самият той никога не се молил: той и не знаел как да се моли и не желаел това. А думите, които пеел в сънното видение, били следните: “Зарадвах се, когато ми казаха: да идем в дома Господен”. По време на това пение той усещал особена сладост в сърцето си и като се събудил, се възрадвал, а след това разказал това на съпругата си. Тя разбрала, че Сам Бог призовава мъжа ѝ към светата Си Църква и започнала още по-усърдно да го поучава на християнска вяра и го наставила в пътя на спасението. По това време се случило така, че свети Леонтий, епископът на Кесария Кападокийска, отивайки на Първия Вселенски събор, свикан в Никея, се спрял в град Назианз. Блажената Нона завела мъжа си при него и Григорий бил кръстен от ръцете на светителя. След приемането на свето

Кръщение той започнал праведен и богоугоден живот, подобаващ на истински и съвършен християнин. При това дотолкова преуспял в благочестието и в добрите дела, че впоследствие бил избран на епископския престол в същия град (за което ще стане дума по-долу).

Живеейки в честно съпружество с такъв мъж, блажената Нона желаела да стане майка на младенец от мъжки пол. Тя отправяла усърдни молитви към Подателя на всички блага, да ѝ дарува Той син, и още преди зачатието му обещала, както някога Ана, майката на Самуил, да го посвети в служба на Бога. Господ, Който изпълнява волята на боящите се от Него и внимава в молитвите им, изпълнил просбата на сърцето на благочестивата жена и в Свое откровение в нощно сънно видение ѝ посочил предварително детето, което щяло да се роди от нея. И още преди раждането на сина си блажената Нона видяла какъв ще бъде по лице и предузнала името му. Когато след това родила младенец от мъжки пол, тя го нарекла на името на баща му Григорий, както ѝ било предвъзвестено в сънното видение. Тя възнесла голяма благодарност на Бога и поверила роденото дете на Неговия промисъл. С пълно усърдие принесла в дар на Бога това, което получила от Него по молитвите си. Но не кръстили детето веднага. В онези времена сред мнозина християни съществувал доброволният обичай кръщението да се отлага до зряла възраст, до годината, в която Христос, нашият Господ, се кръстил от Иоан в Иордан или, най-често, до тридесет и три години и половина. Впоследствие този обичай бил отстранен по уважителни причини от свети Григорий Богослов, Василий Велики, Григорий Нисийски и от други велики отци. Така свети Григорий не бил кръстен веднага след раждането, а съгласно древния обичай, приет сред християните, кръщението му било отложено до възрастта на Христовите години.

Детето било възпитавано съгласно християнските обичаи.

Когато достигнало училищна възраст, веднага започнали да го учат на книгите. Възраствайки на години, Григорий възраствал и по разум. В съответствие с името си той бил разсъдителен, бодър духом, усърден в ученията и превъзхождал по ум връстниците си. Даже детските години не били препятствие за него да разбира това, на което се поучават достигналите съвършена възраст и разум. Още в детството той проявявал поведение, каквото е свойствено за старците. Не обичал детските игри, празните забавления и зрелищата от всякакъв вид, а се упражнявал в по-добри неща и прекарвал времето си в учение, а не в суета. Когато достигнал юношеска възраст, благочестивата му майка го учела на благочестие с многото си майчини наставления. Тя му разкрила, че той е плод на нейните молитви, че тя с усърдни молитви го е изпросила от Бога и още преди зачеването му го е обрекла на служение Богу. Добрият юноша слагал в сърцето си думите на майка си и се просвещавал с душата си във вяра, надежда и любов към Христа, истинния Бог. Повече от всичко той възлюбил целомъдрието на душата и чистотата на тялото и си поставил като закон внимателно да съхранява девството си до самата си кончина. Той бил подтикнат към това от многократните и сърдечни майчини наставления и от едно сънно видение, което получил през юношеските години. За него самият той, много по-късно, разказвал така: веднъж по време на сън му се сторило, че до него стоят две девици, облечени в бели одежди. Те били красиви по лице, еднакви на възраст и години. По тях нямало никакви външни украшения: злато, сребро, бисери, скъпоценни камъни или скъпи огърлици. Не били украсени нито с меки копринени дрехи, нито със златни пояси. Не се гордеели нито с красотата на лицата си, нито с изрисувани вежди, нито с разпуснати коси, нито с някакви други особености, с които светските девойки се опитват да се харесат и да уловят сърцата на младежите. Облечени просто в чисти бели одежди и скромно препасани,

те имали тънки покривала не само върху главите, но и върху лицата си. Очите им гледали надолу; страните им руменеели от девическо смущение и свидетелствали за целомъдрие. Устните им напомняли цвета на ярко червена роза. С мълчанието си проявявали преголяма скромност. Като ги гледал, свети Григорий усещал в сърцето си велика радост и мислел, че това не са земни същества, а висши, превъзхождащи човешката природа. Като видели, че той е много доволен от съзерцаването им, те го възлюбили и го прегърнали като свое дете. Тогава той ги попитал: кои са и откъде са дошли? Първата се нарекла Чистота, а втората - Целомъдрие. При това те разяснили, че предстоят пред престола на Царя на славата Христос и се услаждат от красотата на небесните девици. Те рекли:

- Чедо, бъди единомислен с нас. Съедини ума си с нашия ум и направи лицето си подобно на нашето. Тогава, като заблестиш с преголяма светлост, ще те възнесем на небесата и ще те поставим близо до безсмъртната Троична светлина.

Като казали това, те започнали да се издигат към небето и се възнесли нагоре подобно на птици. Момъкът Григорий ги изпратил с радостен взор, докато се скрили в небесата. Като се събудил, той усетил неизказана радост и сърцето му се изпълнило с веселие. От този момент той се възпламенил от ревност към старателно охраняване на девството си. Стараел се да го запази чрез пълно въздържание, избягвайки всякаква вкусна храна, пиянство и пресищане.

След раждането на свети Григорий блажената Нона родила и друг син, на име Кесарий, и дъщеря Горгония. Тя ги възпитала в благочестие и в книжно учение. Междувременно блаженият Григорий, желаейки да се усъвършенства в ораторско красноречие, в школска мъдрост и във всяка светска елинска наука, се отправил отначало към Кесария

Палестинска, която по това време се славела с училища и с ученост. Там той имал за учител ритора Теспесий. След това отишъл в Александрия, като събирал съкровища на мъдростта при много мъже и обогатявал ума си. След това пожелал да се отправи към Атина и се качил на един египски кораб, пълен с езичници. Когато плавали покрай остров Самос, в морето се извила силна буря. Всички се отчаяли за спасението на живота си и плачели, страхувайки се от телесната смърт. А Григорий плачел, боейки се от духовна смърт, тъй като още не бил кръстен, а бил само катехизиран. Той си спомнил за станалите преди Божии чудеса във води: преминаването на израилтяните през Червено море и спасяването на Иона от утробата на кита. Той се молил с вопли на Бога, просейки избавление от гибел сред вълните. Тези негови бедствия по време на морското пътешествие били открити на родителите му в сънно видение. Те веднага застанали на молитва и пролели горещи сълзи пред Бога, просейки от Него помощ за бедстващия в морето техен син. Бог, Който пазел Своя раб Григорий за полза на мнозина и го подготвял за стълб на Църквата, укротил свирепата буря и спрял ветровете; в морето настъпила пълна тишина. Всички, които се намирали на кораба, като се видели спасени от гибел и като че изтръгнати от пипалата на смъртта, прославили Христа Бога. Те знаели, че морето било укротено само поради това, че Григорий призовал в молитва всесилното Божие име. Освен това един юноша, другар на светеца при пътешествието, видял в съня си, по време на бурята, че майката на Григорий, блажената Нона, бързайки, дошла по морето, хванала потъващия кораб и го извела до брега. Когато вълнението стихнало, той разказал на всички за видението и всички изповядали Григориевия Бог като велик Помощник, благодарили Му и повярвали в Него. Освен това бащата на Григорий, който в Назианз се молил със сълзи за своя син и след молитвата заспал, също получил видение. Той видял един яростен бяс, Ерин, който се опитвал

да погуби Григорий в морето, но Григорий го хванал с ръце и го победил. От това видение бащата на Григорий узнал за избавянето на сина си от гибел и въздал със съпругата си благодарност на Бога.

Свети Григорий извършил благополучно по-нататъшното пътешествие по море и пристигнал в Атина. Там, изучавайки светските науки, той бил предмет на удивление за всички, поради необичайната острота на ума си и целомъдрения си живот. След известно време в Атина пристигнал и свети Василий, за да се усъвършенства в светската мъдрост. Те двамата станали искрени приятели и съжители. Един бил у тях домът, една - храната, един - духът, една - мъдростта, един - нравът - също като при едноутробни братя. И двамата станали бележити и уважавани в Атина, понеже за кратко време те надминали учителите си; сами бидейки ученици, те станали учители за учителите си. По същото това време, когато Констанций, синът на Константин Велики, царувал над гърци и римляни, Юлиан, който впоследствие станал цар и отстъпник от Бога, учел философия в Атина. Григорий често казвал за него:

- Какво велико зло възпитават гръцката и римската земя!

Той вече прозрял с духа си какво щяло да се случи.

Григорий и Василий прекарали в Атина много години, изучили всички науки и дотолкова се усъвършенствали в тях, че се извисили над цялата атинска мъдрост. Тогава Василий се отправил към Египет, за да се научи на духовна мъдрост от боговдъхновените мъже, както се повествува за това в житието му, а Григорий бил убеден чрез молби от атиняните да приеме учителско звание. Като изкарал там немного време след заминаването на Василий, чул, че баща му е поставен за епископ на Назианз. Той незабавно се завърнал в родината си и имайки вече тридесет години от раждането си, приел свето

Кръщение от ръцете на баща си. Искал в същия час да се отрече от света и да отиде в пустинята, но бидейки задържан от баща си, останал при него вкъщи. Поставил си за правило - никога да не употребява клетва и да не призовава името Божие напразно, и спазил това правило до края на живота си. Постоянно се занимавал с четене на Божествените книги и прекарвал дните и нощите в богомислие. Нееднократно съзерцавал във видения и Христа. Баща му го поставил против волята му за презвитер, а след това искал да го посвети и за епископ, но свети Григорий, като се отклонил от този сан и от почестите, а също и като се стремял към монашеско безмълвие, тайно избягал от дома си и отишъл в Понт, при своя приятел свети Василий. Василий също бил вече презвитер и устроил в Понт манастир, в който се събрали множество монаси. Той писал на Григорий от Понт, като настойчиво го канел при себе си. По такъв начин те отново, както и по-рано в Атина, започнали да живеят заедно, като всеки имал другия за образец на добродетелта и като си подражавали един другиму. Написали заедно и устави за постнически живот за монасите. Така свети Григорий живял със свети Василий достатъчно дълго време.

Между това умрял братът на Григорий - Кесарий. Родителите много плакали за него. Бащата написал писмо до Григорий, в което със сълзи го убеждавал да се завърне у дома и да му помогне в старостта. Блаженият Григорий, като се боял, от една страна, да не окаже непослушание към баща си, а от друга страна, като виждал нуждите на Църквата, силно смущавана в това време от ереста на Арий, към която и бащата на Григорий, като непритежаващ богословско образование, бил частично отклонен, се завърнал от Понт в Назианз. Тук той помогнал на състарилия се свой баща в църковното управление и в стопанските дела, разяснил му вредата от арианската ерес и го утвърдил в православието.

След смъртта на Констанций, сина на Константин, на престола встъпил Юлиан и тогава се изпълнило пророчеството на Григорий за него: този беззаконник донесъл велико зло; той открито се отрекъл от Христа и повдигнал гонение срещу Христовата Църква. Свети Григорий се борил с него с много свои богомъдри съчинения, изобличавайки неговите заблуждения, пагубни езически увлечения и лъжливи елински басни. Този законопрестъпник не царувал дълго и загинал с позор. След него на престола встъпил благочестивият цар Иовиан и вярата Христова отново започнала да процъфтява. След Иовиан се възцарил арианинът Валент и арианската ерес отново започнала да се разпространява; православните били притеснявани повсеместно. Тогава и в Кесария Кападокийска арианството отклонило мнозина към заблуди и внесло смут в Църквата Христова. Дори епископът Евсевий, недостатъчно вещ в Божественото Писание, започнал да се колебае и да допуска отклонения от истинската вяра. Като узнал за това, свети Григорий му написал писмо, като го съветвал да помоли авва Василий да се завърне в Кесария за борба със заблудите. Написал също и до самия свети Василий, като дружески го съветвал и го молел, като забрави предишния гняв на Евсевий срещу него, да дойде в Кесария на помощ на православните и отново да утвърди Църквата, разклащана от арианите. Като уредил по такъв начин с писмата си мира между епископ Евсевий и свети Василий, свети Григорий дал възможност на свети Василий да се завърне в Кесария Кападокийска. Веднага след завръщането му арианите били посрамени и едни от тях замлъкнали, а други избягали. Епископ Евсевий се зарадвал на свети Василий. Като поживял известно време в дружба с него, той починал, а на негово място на престола бил възведен от православните, против волята си, свети Василий Велики. Еретиците, негодувайки по този повод и чувствайки озлобление, предизвикали отделянето на град Тиани от Кесария. По това време епископ на Тиани бил Антим, който

лицемерно се представял за православен, а всъщност бил еретик. Заедно с единомислени нему епископи той се отделил от Василий и станал Тиански митрополит. По такъв начин той предизвикал разделяне на Кападокийската област на две части, в резултат на което възникнали продължителни спорове за пределите на епархията. Като видял, че някои градове и селища се откъсват от епархията му, свети Василий намислил да устрои нещата така: между Кесария и Тиани имало едно малко известно градче Сасима. Свети Василий намислил да устрои в него нова епископска катедра и да постави там за епископ някой благочестив мъж. С това се надявал да прекрати разпрата и да съхрани много хора за благочестието. Като не разполагал с опитен мъж, който би се справил с тази задача, той написал писмо до своя приятел свети Григорий, в което го помолил да приеме посвещение в епископски сан в катедрата в Сасима, понеже никой друг не бил толкова способен да утвърди там благочестието, както самият той би сторил това. В писмата си свети Григорий настойчиво се отказвал от това. Василий много пъти му писал, но като не постигнал желаното, сам се отправил към град Назианз и там, като се посъветвал със стария Григорий, епископ Назиански, започнал заедно с него да убеждава приятеля си Григорий да приеме посвещение в светителски сан.

По такъв начин Григорий бил принуден да заеме епископската катедра в град Сасима. Когато Тианският митрополит Антим, който причислявал Сасима към пределите на своята епархия, узнал за това, той довел тук войска с цел да не допусне Григорий да заеме катедрата и го причаквал на пътя. Свети Григорий, като узнал по време на пътуването за козните на Антим и за доведената от него войска, отишъл в един манастир и там се грижел за болните, а след това се поселил в пустинята, търсейки така желаното от него безмълвие.

След немного време, по молба на родителите си, той отново се върнал в Назианз. Родителите му вече много остарели и се нуждаели, поради преклонните си години, от помощта му, още повече, че нямали други деца освен него. Другият им син починал, както вече бе казано, а и дъщеря им Горгония вече била отишла във вечността. Брат им - свети Григорий, почел с надгробни слова погребенията и на двамата. Той останал едничък син на родителите си, като зеница на око, и нямало как да не изпълни молбата им. Бил длъжен да им послужи в старостта и след кончината им да извърши над тях обичайното погребение.

Когато свети Григорий се завърнал от пустинята в Назианз, баща му, вече изнемогвайки от старост, искал още докато е жив да устрои сина си на епископската катедра в Назианз. Той подбуждал сина си към това не само с убеждения и молби, но и с клетва. А синът не се отказвал от грижите за благоустройството на Църквата, не искал също и да прояви непослушание към заповедта на баща си, но да приеме епископски престол, съвсем не желаел.

- Татко - казал той, - за мен е невъзможно да приема твоя престол, докато ти си още жив и не си отишъл във вечността.

Бащата, като не настоявал повече синът му да приеме престола, а като му възложил само грижата за Църквата, казал:

- Сине мой, докато съм жив, бъди ми опора в старостта, а след смъртта ми направи така, както ти е угодно.

Скоро бащата на свети Григорий, престарелият Назианзки епископ, се преставил, като прекарал четиридесет и пет години на епископския престол. Той живял всичко сто години. Бил погребан с голямо тържество, при участието на свети Василий Велики, пристигнал за погребението. Все още била

сред живите Нона, майката на свети Григорий, но и тя в скоро време починала в Господа, достигайки също стогодишна възраст. Като погребал благочестивите си родители, свети Григорий се освободил от грижи за тях. Но той желаел да се освободи и от славата, още повече, че жителите на родния му град го принуждавали да заеме епископския престол след баща си. Тайно се отправил към Селевкия и останал там при църквата “Света първомъченица Текла”. Оттам той бил повикан от дружеските молби на Василий Велики и като се завърнал, поел грижата за приютите и болниците. Свети Василий, за да даде покрив на тези, които нямали къде глава да подслонят, построил обширни здания и като събрал тук бедни и болни, вдовици, сирачета и странници, им осигурявал ежедневната храна, а грижата за тях поверил на възлюбения си приятел. По такъв начин свети Григорий бил кърмител на бедните, служител на болните, успокоител на странниците.

В това време от арианската ерес, която вече много години смущавала Божията Църква, произлязла, подобно на нова глава на някаква хидра, нова ерес и съблазнявала мнозина. Това била ереста на Македоний, който хулел Светия Дух. Арианите изповядвали, че Отец е Бог несъздаден и предвечен, а Синът е сътворен, при това не е единосъщен и не е съвечносъществуващ с Отца. А македонианите признавали Сина за равен на Отца, но хулели Светия Дух, при което едни казвали, че Той е твар, а не Бог, а други не го признавали нито за Бог, нито за твар. Свети Григорий ги нарекъл полуариани, тъй като те почитали Сина, но унижавали Светия Дух. Тази ерес се разпространила особено силно във Византион. По убеждение на свети Василий Велики и по общото мнение на мнозина други православни епископи, събрали се на събор, свети Григорий, като мъж с дълбок разум и силен в красноречието, трябвало да се отправи към Византион, за да опровергае еретическото мъдруване и да защити правите

догмати на светата вяра. Но преди да отпътува, свети Василий починал след кратко боледуване. Така угаснал всемирният светилник на вярата. Свети Григорий много плакал за него и като го почел с надгробно слово, се отправил по предначертания му път. Когато достигнал до царствения град Византион, той бил посрещнат с радост от благочестивите християни. Заварил Църквата Христова намаляла до крайност. Било лесно да се сметне броят на вярващите, тъй като по-голямата част от града тръгнала след ересите. Всички Божии храмове, величествени и богато украсени, били в ръцете на еретиците. Само един неголям и стар храм - “Света Анастасия”, отхвърлен от еретиците, бил оставен на православните. И както някога свети Давид се въоръжил с прашка против филистимците, така и сега свети Григорий веднага се въоръжил със словото Божие против еретиците, побеждавал ги в споровете и унищожавал като паяжина догматическите заблуди. С богомъдрите си и боговдъхновени слова ежедневно обръщал мнозина от заблуда към православие и за кратко време така увеличил броя на вярващите членове на Църквата Христова, че било невъзможно и да се преброят; а броят на еретиците от ден на ден намалявал, и се сбъднало това, което е казано в Свещеното Писание за дома Давидов и дома Саулов: “Давид все повече се усилваше, а Сауловият дом все повече отслабваше”.

Още не било преминало злото, причинено на Църквата от арианите и македонианите, когато от Сирия се явил нов еретик - Аполинарий, който неправилно мъдрувал за въплъщението Господне. Той не приемал въплъщението за истинско. Според него Христос не е имал душа, а вместо нея е имал Божество. Бидейки красноречив и изкусен в елинската мъдрост, той увлякъл мнозина в ереста си, а учениците му се разпръснали навсякъде, улавяйки незапознатите с богословската наука и увличайки ги, като с въдица, към

погибел. Тогава свети Григорий отново предприел велик подвиг, влязъл в борба с еретиците, а отпадналите от правата вяра изобличавал, умолявал и им забранявал, при което едни утвърждавал във вярата, а други възстановявал след отпадането в ерес. В същото време учениците на Аполинарий, движейки се сред народа, клеветели свети Григорий, че уж разделял Христа на две лица. Като сеели усърдно и повсеместно тази лъжа, те възбудили сред народа гняв и ярост против него. Хората, неспособни да разберат хитросплетените еретически твърдения и да проумеят дълбочината на тайнството на въчовечаването на Христа, почитали еретиците като истински пастири и ги признавали за православни учители. А истинският пастир, учещ на благочестие, бил считан за еретик. Като възбудили тълпата, те хвърляли камъни по него, както някога иудеите - по свети първомъченик Стефан, но не могли да го убият, тъй като Бог пазел Своя угодник. Като не били в състояние да удовлетворят злобата си, те яростно го нападнали и го изправили пред съда на началника на града като някакъв бунтовник, виновен за смутове и вълнения. Сред това бедствие и безпричинното нападение на народа срещу него, без да е виновен в нещо и стоейки с кротост и смирение, светецът само се молел на Христа, своя Бог: в Твоето име, Христе, “да тръгна и по долината на смъртната сянка, няма да се уплаша от злото, защото Ти си с мене”. Градоначалникът, като знаел, че той е невинен и като виждал неправедната човешка злоба, го пуснал на свобода. Така той се оказал мъченик и венценосец, без рани и изтезания, и имал само едно желание - да пострада за Христа.

Като просиял с такива подвизи и упорита борба с еретиците, свети Григорий станал известен на всички; мъдростта му била прославяна навсякъде и заради нея той получил ново име от цялата свята православна Църква, името богослов, подобно на

първия богослов, светия девственик Иоан, възлюбеният ученик Христов. Макар че името богослов е свойствено и на всички велики учители и светители, тъй като всички те са богословствали, прославяйки достойно Света Троица, при все това то е усвоено на свети Григорий по особен начин и е станало негово допълнително име. То било дадено на Григорий от Църквата в знак на неговото тържество и победата му над много и големи еретици. От това време всички започнали да го наричат богослов. Той бил дълбоко обичан от православните. Цял сонм благочестиви хора желаели да го види на патриаршеския престол. При това и Александрийският патриарх Петър, който приел престола след Атанасий Велики, написал послание до свети Григорий, поверявайки му константинополския патриаршески престол като най-достоен и понесъл много трудове за полза на Църквата. Но веднага се явило препятствие от страна на злобни хора.

В Константинопол имало един гръцки философ от школата на циниците на име Максим, по народност египтянин. Той се отличавал с хитрост, лукавство, лицемерие и със злобни намерения. Като се явил при светейшия пастир, Григорий, той се отрекъл от елинското безбожие и след кръщение встъпил в лоното на светата Църква. Но той живеел в суетата на света и лицемерно се прикривал с благоговение като с овча кожа, оставайки в душата си вълк, което и не закъсняло да се прояви. Като не подозирал лукавството му и като считал обръщането му от езичество в християнство за велико дело, Божият светител Григорий го приютил при себе си като съжител и приятел, направил го свой сътрапезник и след това - член на църковния клир. А той последвал примера на Иуда - замислил да отстъпи от своя учител и духовен отец и започнал борба против него. За изпълнение на своя замисъл той си намерил и помощник в лицето на един презвитер, който не се боял от Бога и бил изкусен в коварните дела. В съюз с него

Максим започнал да действа хитро и тайно с цел да заграби патриаршеския престол в Константинопол. Но тъй като за успеха на такова дело били необходими много пари, та с подкупи и подаръци да склонят болшинството към единомислие със себе си, те започнали най-напред с набавянето на парите. Със сатанинска помощ те скоро намерили желаното по следния начин. Един презвитер от остров Тасос дошъл във Византион с голяма сума пари, за да купи необходимите му за църковен строеж мраморни плочи, докарвани от Проконис. Като го прелъстили с различни неизпълними обещания, заговорниците взели парите, които били достатъчно за успеха на лукавия им замисъл, и изпратили тайно в Александрия много богати дарове на патриарх Петър, а също и на епископите и на клириците му и убедително го молели да изпрати епископи във Византион, които да възведат Максим на патриаршеския престол. Като се прелъстил от даровете и като че забравяйки за предишното си писмо до свети Григорий, Петър бързо се склонил към молбата им. Той веднага изпратил в Константинопол египетски епископи. Без да се показват нито на пастира Григорий, нито на клира, нито на някого от началниците, те се явили с Максим в църквата по време на утренята и пристъпили към ръкополагането, желаейки да го посветят в сан архиепископ. Свети Григорий Богослов бил болен. В същия час това станало известно на всички. В църквата незабавно се събрали презвитери, членове на клира и множество народ - както православни, така и еретици. Всички се удивили от тази тънка хитрост и от незаконното посвещение и като се възпламенили от гняв, започнали да крещят срещу пристигналите епископи, стараейки се по всякакъв начин да им попречат в това съвършено незаконно дело. Изгонени с позор от църквата, те се отправили към дома на един флейтист и там завършили неправилното посвещение, а след това, със съдействието на помощници както от духовенството, така и от миряните,

провъзгласили Максим за константинополски патриарх. Едни от тези помощници били отлъчени от Църквата заради съгрешения, други били наети срещу заплащане, а трети били прелъстени с обещания за дарове и почести - такива били всички привърженици на Максим, които го поддържали. А болшинството, при това най-уважаваните граждани, го порицавали с резки укори и упреци; те изразили неудоволствие и пред самия свети Григорий Богослов за това, че е приел при себе си такъв човек за съжител и го удостоил с дружбата си.

Светецът им отговорил:

- Мъже, не се гневете срещу мен за това, че облагодетелствах този човек, без да предвидя злобата му. Нима ние сме виновни за това, че не можем да предвидим нечия злоба? Само за Единия Бог е свойствено да знае тайната на вътрешния живот на човека. При това, не ни ли е заповядано от самия закон, отечески и с любов да отваряме лоното си за всеки идващ при нас: “който дохожда при Мене - казва Спасителят, - няма да го изпъдя вън”. За мен беше важно вече и това, че Максим от елинската заблуда дойде до свето Кръщение и вместо на Херкулес, започна да служи на Света Троица. При това, макар и лицемерно, той изглеждаше добродетелен, но лицемерието и злобата му чак сега се проявиха явно. Нам не е дадено да изследваме такива дела; ние не проникваме в човешките помисли, не знаем и бъдещето, освен и само когато Бог ни го открие. Ние гледаме само лицето, а сърцето го вижда Бог.

С тези думи народът бил успокоен и след това започнал да се отнася с още по-голяма любов към свети Григорий Богослов. А Максим, заедно със събора египетски епископи, които го поставили за архиерей, се отправил към благочестивия цар Теодосий Велики, който се намирал тогава с войски в Солун и

го помолил да утвърди правата му върху Цариградския престол. Той не могъл да получи утвърждаване на основание на църковните устави и затова искал да получи властта на управлението в църквата по царска заповед, възнамерявайки по-скоро да мъчителства, отколкото да светителства. Благочестивият цар силно се разгневил и със заплахи го прогонил от себе си заедно с дошлите с него епископи. Тогава те се отправили към Александрия и там Максим започнал да плете подобни козни. Като подкупил клириците на александрийската църква със значителна сума пари, Максим дръзко и безсрамно се обърнал към александрийския патриарх Петър:

- Или ми изходатайствай цариградския престол, или няма да отстъпя от твоя.

Използвайки коварни средства, той копаел ров за патриарха и непременно би осъществил злобното си намерение, ако началникът на града не бил узнал скоро за това. Опасявайки се да не би да избухне вълнение сред народа, той с позор го изгонил от Александрия.

Междувременно свети Григорий бил толкова изнемощял от телесни болести в Константинопол, че бил принуден да се откаже от грижите по управление на константинополската църква и искал да се завърне в Назианз. Той решил да каже на народа последно слово, в което го убеждавал ревностно да пази вярата и да върши добри дела. Народът разбрал, че той си тръгва. В църквата се чули възклицания и плач. Всички единогласно започнали да говорят:

- Отче! Отивайки си от нас, ти отнасяш със себе си и учението за Света Троица. Без теб в този град няма да има и право изповядване на Света Троица. Заедно с теб от града ще си заминат и православието, и благочестието.

Като чул тези възклицания и народния плач, свети Григорий отложил намерението си и обещал да остане с тях, докато не бъде свикан най-близкият събор. По това време очаквали, че скоро епископите ще се съберат и ще изберат достоен мъж за патриарх. Същото очаквал и свети Григорий: веднага щом види достоен пастир на патриаршеския престол, той възнамерявал да се върне в родината си. Междувременно благочестивият цар Теодосий водел война с варварите и след победата над тях се завърнал с тържество в Константинопол. Арианите, както и преди, владеели съборната патриаршеска църква и имали за свой патриарх арианина Демофил; а за православните оставили неголемият и стар храм "Света Анастасия". Царят повикал Демофил и му казал да избере едно от двете - или да приеме православното изповедание, или да отстъпи мястото си на друг. Демофил, бидейки ожесточен по сърце, предпочел да се лиши от престола, отколкото да остави заблужденията си. Тогава царят предал на свети Григорий Богослов и на целия сонм православни съборната църква, която арианите владеели четиридесет години, както и всички други църкви. Когато Божият архиерей Григорий искал да влезе с клира и народа в църквата, тълпа от въоръжени ариани застанала около църквата, като спирали православните, а светеца заплашвали със смърт. Арианите наели един смел и дързък младеж, който да се приближи незабелязано до свети Григорий и да забие меч в корема му. Но Бог спасил Своя верен служител. Тогава сред арианите се надигнали крясъци, шум и викове. Те неминуемо щели да причинят насилие и зло на православните, ако не се явил самият цар и не въвел светия архиерей в църквата. А православните с голяма радост възклицавали, като прославяли Бога, проливали сълзи от възторг и въздигали нагоре ръцете си за това, че след толкова години отново получавали своята светиня. При това те единогласно викали към царя, молейки го да възведе свети Григорий Богослов на патриаршеския

престол. Свети Григорий, бидейки твърде изнемощял от постоянните си телесни недъзи и нямайки сили да се обърне с реч към народа., поради всеобщия шум, обявил чрез един от клириците си:

- Деца! Сега е време за благодарност и прослава на Единия в Троица Бог, Който ни дарува отново да приемем светата Му църква. Затова, да прославим сега Неговите велики милости, а за патриаршеския престол ще помислим после, в друго време.

Като изслушал този отговор на светителя, народът престанал да крещи. После, след като била извършена литургия, всички се разотишли, прославяйки Бога, а арианите замлъкнали посрамени.

Благоверният цар Теодосий уважавал свети Григорий Богослов като свой баща, но светият не ходел често при царя, помнейки добре думите на Соломон: “Не ходи често в къщата на приятеля си, за да му не досадиш и да те не намрази”. Светецът имал голямо усърдие винаги да поучава народа, да посещава болните и да ги лекува, да помага на обидените, да защищава слабите и да очиства стадото си от еретически заблуди. Понякога се оттеглял и на село, обичайки безмълвието и опитвайки се да излекува с отдих честите си боледувания и да направи по този начин тялото си способно за по-нататъшни трудове. Владеейки голямо църковно имущество, той не присвоил за себе си нито една сребърна монета, не разпитвал и църковните строители колко са събрали и колко са похарчили. Последното той считал за дело не на епископа, а на светския управник. Наставлявал всички да пазят съвестта си чиста. Като изнемогнал от непрестанните трудове и от почтената възраст, веднъж той заболял и лежал на легло. Като узнал за това, народът дошъл да го посети. Той седнал в леглото и попитал:

- Какво искате, деца? Защо сте дошли при мен?

Дошлите се поклонили и благодарили за всичките му трудове, за това, че очистил града от ереси и възвърнал на православните светите църкви, които много години били в ръцете на арианите, за това, че извършил много добрини на всички и с ученията си, и с пастирските си грижи.

- И сега, отче - казали те, - ако отиваш при Бога, помоли се за стадото си, за благоверния цар и за цялата Църква.

Светецът обявил, че болестта му не е за смърт, а след това, като ги поучил според обичая си, ги отпуснал. Когато те започнали да се разотиват, останал един младеж, който, като хванал светеца за нозете, със сълзи и ридания го умолявал да прости греха му. Светецът го питал в какво се състои грехът му, но младежът нищо не отговарял, а само ридаел и молел за прошка. Един от намиращите се там казал на светителя:

- Отче, това е твоят убиец! Подбуждан от еретиците, той искаше да забие меч в корема ти, но Христос те защити. Ето, той сега се кае и моли за прошка.

Светецът рекъл на младежа:

- Нашият Господ Иисус Христос да бъде милостив към теб, възлюбени сине, и да ти прости греховете. Само че от този момент бъди наш; остави ереста, обърни се към Христа Бога и Му служи вярно.

Така той отпуснал младежа, като му простил. Узнавайки за това, целият град се удивил на незлобието му. Скоро след това във Византион започнали да се събират епископи, за да поставят патриарх в царствения град и да предадат на анатема ересите на Втория Вселенски събор. Когато се събрали сто и петдесет православни епископи, за председател на събора бил избран свети Мелетий антиохийски. И тогава свети Григорий Богослов, въпреки волята си и със скръб, бидейки болен, приел

патриаршеския престол, като се съгласил с молбите на царя и на целия народ. След няколко дни свети патриарх Мелетий Антиохийски се разболял и отишъл при Господа. След това се явили епископи от Египет и Македония и започнали да изразяват неудоволствие от назначаването на свети Григорий за патриарх, още повече, че той бил избран в тяхно отсъствие. Те твърдели, че това назначаване е неправилно, тъй като Григорий бил поставен не от Александрийския, а от Антиохийския патриарх. Тогава Александрийският патриаршески престол бил първият след Римския и назначаването на Константинополски патриарх трябвало да стане от него. Между епископите възникнали големи несъгласия, смутове и разпри: едни казвали, че поставянето на Григорий било правилно, а други възразявали; епископите се скарали помежду си. Като видял произлезлите заради него разпри и кавги, свети Григорий Богослов се обърнал със слово към тях по време на събора:

- Аз, свещени и уважаеми пастири - казал той, - не съм се стремил да получа власт над Константинополската църква, а ако тя се е увеличила и здраво се е утвърдила с потта и трудовете ми, то за мен е достатъчно да угодя с това на Бога и да очаквам от Него въздаяние за себе си. Само любовта на словесното ми стадо и общият съд на светителите ме принудиха да приема престола; а сега виждам неприязънта на мнозина към мен. Знайте, че не търся нито богатство, нито високо положение и почести. Не желая да нося званието константинополски патриах и без огорчение оставям епископството. А вие се съвещавайте помежду си и правете каквото ви е угодно. На мен отдавна ми е приятна пустинята и лишаващите ни от престола не могат да ни лишат от Бога.

Като казал това, той излязъл и напуснал патриаршеския дом. Поселил се в неголяма, отстояща далеч от църквата, къщичка, избягвайки разговорите и споровете на идващите

при него люде. Обаче мнозина от народа идвали и го молели да окаже милост към паството си и да не го оставя, след като го е възпитал и увеличил с толкова трудове и пот.

- Отче - казали те, - прояви добро разположение към децата си, заради които ти така много се потруди. Посвети им и остатъка от дните си, така че ние, просветените от твоето учителство, да имаме тялото ти и след кончината ти.

Като чедолюбив баща, свети Григорий омекнал сърдечно и като недоумявал какво да стори, помолил Бога да му посочи пътя.

Когато броят на събралите се епископи се увеличил, а раздорите и разногласията между тях все още продължавали, блаженият Григорий, като застанал сред събора, се обърнал с реч към тях:

- Мъже и съпастири мои в управлението на светото Христово стадо! Срамно е за вас, поучаващите другите да пазят мир, да влизате в раздори помежду си! Как можете да убедите другите към съгласие и единомислие, ако не можете да се разберете помежду си? Но аз ви умолявам пред Единосъщната и Пресвета Троица да установите мир и да покажете взаимна любов един към друг, за да можете в пълно съгласие да уредите църковните дела. А ако аз съм виновникът за разногласието и разединението между вас, то аз с нищо не съм по-достоен от пророк Иона. Изхвърлете ме извън борда на кораба и тогава за вас вълнението ще се прекрати. Макар че не съм виновен за тази буря, предпочитам да пострадам, ако вие искате това. Само се примирете помежду си и бъдете единомислени. Свалете ме от престола, изгонете ме от града, само обичайте, говоря с пророк Захария, истината и мира. Пожелавам ви да бъдете здрави, свещени пастири! Не забравяйте и моите трудове!

Когато той произнесъл тази реч, всички негови противници се засрамили и се умилили от думите му. А светецът, като напуснал събора, замислил да се завърне в родината си и отишъл да моли царя да го пусне в родината му.

Той рекъл:

- Царю! Да ти въздаде Христос в деня на съда за всичките ти благодеяния, оказани на Църквата. Но не ми отказвай, господарю на държавата, тази милост, за която сега ще те помоля. Не те моля нито за имения, нито за сродници. Не търся многоценни покривала за жертвеници, а искам само облекчение за трудовете си. Нека с това се прекрати завистта на мнозина; нека с твоето старание епископите да постигнат съгласие! Ти, който премахна дързостта на варварите, премахни и раздорите между светителите. Украси победоносната си власт с това, епископите да постигнат мир и съгласие помежду си. Това ще бъде постигнато, ако ме пуснеш в родината ми. За тази милост те моля; стори ми това последно благодеяние.

Царят бил поразен от думите на светеца и се просълзил. Просълзили се и присъстващите тук сановници. Всички чувствали силна любов към светеца и не искали да го пуснат. А той, като се позовавал ту на старостта и на постоянните си болести, ту на възникващите заради него раздори между епископите, продължавал да моли царя и накрая го убедил - да не го задържа, а да го пусне, където поиска, за да прекара остатъка от дните си в мир и да отдъхне от многото си трудове. Пуснат от царя, той се простил с всички и отправил благопожелания за мир към словесните си овце. Когато напускал града, целият народ го изпращал и плачел с горчиви сълзи. Тогава и някои епископи, обичащи свети Григорий и плачещи за него, тръгнали от града и като напуснали събора, се завърнали всеки на мястото на служението си. Такива били:

светите Григорий Нисийски, брат на Василий Велики, Амфилохий Иконийски, Евлогий Едески, Еладий Кесарийски, Отрий Мелитински и много други. А останалите на събора епископи избрали за патриарх сенатора Нектарий.

Свети Григорий Богослов се оттеглил в Кападокийска област и се поселил в родината си, в село Арианз. Там той почивал, бидейки много слаб. Но светецът не оставил трудовете за слава Божия: заварил родния си град Назианз заразен с аполинариевата ерес и се стараел да го очисти и с лични увещания, и със свои послания. Когато гражданите го помолили да приеме бащиния престол, той се отказал и им поставил за епископ един презвитер, на име Евлалий, мъж ревностен във вярата и благочестив. Самият той останал в пълно уединение в селището Арианз. Като живял там известно време и като оставил след себе си много назидателни съчинения, в дълбока старост, на 25 януари той отишъл при неостаряващия живот. Бил погребан с почит в град Назианз. След много години честните му мощи били пренесени от Назианз в Константинопол. Да ни дава Господ помощ и защита по молитвите на свети Григорий Богослов за слава на Христа Бога, прославян с Отца и Светия Дух во веки. Амин.

Тропарь святителя Григория Богослова

глас 1

Пастырская свирель Богословия твоего/ риторов победи трубы,/ якоже бо глубины духа изыскавшу,/ и доброты вещания приложишася тебе. Но моли Христа Бога, отче Григорие,// спастися душам нашим.

Кондак святителя Григория Богослова

глас 3

Богословным языком твоим сплетения риторская

разрушивый, славне,/ православия одеждею, свыше истканною, Церковь украсил еси,/ юже и носящи, с нами зовет, твоими чады:/ радуйся, отче,// Богословия уме крайнейший.

В памет на света мъченица Фелицата и седемте ѝ сина († ок. 164 г.)

В тълкуването си върху Евангелието свети Григорий, папа Римски, ни поучава за света мъченица Фелицата със следните думи: “Когато евреите казали на Господ: “ето, майка Ти и братята Ти стоят вън и искат да говорят с Тебе”, Господ нарекъл Свои братя и сестри и майка вярващите в Неговото Име и изпълняващите волята на Небесния Му отец, не по плътско родство, но поради единение на духа. Света Фелицата била римлянка от богато семейство, имала седем сина. Като възлюбила Христа, тя раздала цялото си имущество на бедните и изповядала пред езическия цар и пред съдиите, че е християнка. Претърпявайки тежестта на гонението, тя укрепвала сърцата на децата си в любов към небесното отечество. По вяра тя била рабиня Христова, а синовете ѝ се нарекли братя Христови поради единението на вярата и мъжественото си търпение. В женската гръд - продължава светият отец - видяхме мъжка доблест. Тя безстрашно се изправила пред смъртта, поучавайки ни с това на истинско богопознание. Затова аз нарекох тази жена не само мъченица, но и повече от мъченица, защото тя гледала мъченията на седемте си сина и подлагайки се сама на изтезания, желаела само децата ѝ да влязат преди нея в Царството Небесно и да не се отклонят от пътя към него. Светата майка мъченица се бояла за живите деца, радвала се за умиращите и се възвеличила с това, че

седемте ѝ сина влезли преди нея в Царството Небесно, където и самата тя, осма, отишла след тях, приемайки с децата си мъченическа кончина заради Името на нашия Господ Иисус Христос.

В памет на преподобния Мар Певец († ок. 430 г.)

В младостта си преподобният Мар се отличавал с красива външност и притежавал хубав глас. По време на празниците в чест на светите мъченици той изпълнявал в съвършенство длъжността на певец. Най-много от всичко възлюбил Бога и свято съблюдавал заповедите Му. Заобиколен от много изкушения, свети Мар съхранил тялото си в девствена невинност, а душата - в непорочност и чистота. Като отвърнал душата си от светските съблазни, юношата се оттеглил в село Омира и си построил неголяма колиба, в която прекарал трийсет и седем години. В тази колиба преподобният страдал много от влагата, която действала вредно върху здравето му, но не искал да остави колибата и живял в нея до края на живота си. Преподобният Мар се отличавал с простота и не търпял лукавството, а бедността считал за най-голямо благополучие. Светецът проживял деветдесет години, като се задоволявал с дрехи от козя вълна, а за поддържане на телесните си сили употребявал малко хляб и сол. Преподобният дълго време хранел в душата си горещо желание да присъства при извършването на Божествена литургия. И когато един свещеник извършил при него това

велико и спасително Тайнодействие, той казал, че душата му била преизпълнена с неизказана сладост и дълго се предавал на размишление, като в дълбокото си смущение не дръзвал да погледне към небето. Като извършил дългия си и спасителен подвиг, светецът мирно предал духа си на Бога и сега блаженства във вечните обители.

В памет на преподобния Поплий († ок. 380 г.)

Преподобният Поплий принадлежал към съсловието на сенаторите и произхождал от град Завгма, разположен на река Ефрат. Като си избрал място на една висока планина, разположена на трийсет и два километра от града, свети Поплий построил неголяма колиба и след това раздал на бедните цялото получено от родителите си имущество; а сам започнал да пребивава в добродетелно и постническо житие, славата за което широко се разпространила. При преподобния започнали да се стичат множество желаещи да подражават на подвизите му. Той им заповядвал да си правят тесни килии, в които много често посещавал учениците си, наблюдавайки строго, при тях да няма нищо, освен най-необходимото. Хляба, който намирал при монасите, преподобният Поплий премервал на теглилка и ако при някого намирал повече от определеното количество, го наричал чревоугодник, който свръх мярката се грижи за тялото си; а тези, при които намирал сготвено ястие, наричал хранещи се със сквернота. Нощем светият отец не търсел покой, а обикалял килиите на учениците, спирайки се пред вратата на всеки. Ако заварвал обитателя на килията на молитва, преподобният се оттеглял мълчаливо; а ако ученикът спял, свети Поплий удрял с ръка по вратата и сурово укорявал ленивия монах. Благодарение на постоянното общение на преподобния с учениците му,

мнозина от тях се уподобили на светеца в подвижничеството. Двама от тях - Теотекн и Автоний, след преставянето на преподобния Поплий, взели върху себе си грижата за братята и настоятелството в обителта, основана от светия подвижник. А блаженият Поплий извършил мирно великия си подвиг и отишъл при Господа.

ЧЕТИ-МИНЕИТЕ

buditeli.info © 2017